

Požadavky k SZK

Učitelství francouzského jazyka a literatury pro střední školy

SZZ1 Obhajoba diplomové práce

SZZ2 Současný francouzský jazyk a literatura a didaktika

SZZ3 Pedagogika a psychologie pro učitele

Požadavky pro SZZ2 Současný francouzský jazyk a literatura a didaktika:

Tato část se skládá ze čtyř tematických okruhů:

- a) Didaktika francouzského jazyka a literatury
- b) Současný francouzský jazyk z hlediska školy

ad(a) Didaktika francouzského jazyka

Zkouška z didaktiky francouzského jazyka a literatury má praktický charakter. Ověřuje, nakolik si student/ka osvojil/a didaktické nástroje ve výuce francouzštiny (s důrazem na schopnost plánování, využití metod, organizačních forem a didaktických prostředků a vytváření vhodného prostředí pro učení), a to na základě **reflexe jedné vyučovací hodiny realizované v průběhu souvislé praxe**. Student/ka dále předloží předem **připravené materiály prokazující schopnost zapojit do výuky autentické dokumenty z různých zdrojů a oblastí**.

Popis částí zkoušky:

1. Reflexe jedné vyučovací hodiny realizované v průběhu souvislé praxe
Student vybírá z portfolia část vztahující se ke konkrétní výuce, tedy k jedné hodině promyšlené v hodinách didaktiky a realizované v průběhu praxe. Dále student vysvětlí, jaké didaktické komponenty bral při přípravě a realizaci hodiny v úvahu a proč, zhodnotí, jak hodina proběhla, co se ne/zdařilo, navrhne, co by na základě reflexe dělal jinak. Představí tedy tři varianty jedné hodiny, a to v následující podobě:

1. Výukový plán hodiny bude obsahovat: cíle na úrovni klíčových kompetencí, výstupů a průřezových témat, obsah hodiny, tj. zvolené téma a jazykové prostředky, časový plán a popis aktivit (včetně použitých metod a organizačních forem), zadání pro žáky.

2. Reflexe hodiny po její realizaci bude obsahovat: komentáře k jednotlivým aktivitám –vlastní i komentáře fakultního učitele, popř. didaktika, celkové shrnutí hodiny (možnost použití observačního protokolu).

3. Upravený výukový plán na základě předešlé reflexe (např. úprava časového plánu, množství aktivit, změny obsahu, výukových metod apod.

2) Student/ka připraví zpracování **dvou různých autentických dokumentů** (např. umělecký, mediální, odborný, všechny dokumenty mohou mít audio-vizuální charakter), a to v podobě *fiche pédagogique* (formy pro žáky). Při zkoušce se budeme zaměřovat na analýzu učiva (jakým způsobem je dokument využitelný ve výuce z hlediska vzdělávacích, výchovných a dovednostních-komunikativních cílů) a jeho transformaci do výuky (zadání

úkolů, výběr lexika, provázání jazykových dovedností). *Fiche* by měl dále obsahovat časový plán, jazykovou úroveň a výstupy pro evaluaci nabytých znalostí/dovedností.

Při zkoušce student představí jeden ze dvou dokumentů na základě volby komise.

Veškeré podklady pro zkoušku jsou součástí portfolia, kam si je student v průběhu studia ukládá. Po potřeby zkoušky z didaktiky francouzského jazyka a literatury si přinese patřičné dokumenty vytištěné ve dvou verzích a před začátkem zkoušky jednu z nich odevzdá zkoušejícímu.

K popisu výukového plánu pro danou hodinu používá student teoretické znalosti z následujících okruhů:

1. Teoretická východiska výuky cizích jazyků (pedagogická, psychologická, lingvistická). Cíle výuky cizího jazyka. Vymezení pojmů „metodika“, „metoda“. Interdisciplinarita didaktiky cizích jazyků.
2. Jazykově vzdělávací politika EU a ČR. Společný evropský referenční rámec pro jazyky. Ministerstvo školství, legislativa. Evropské jazykové portfolio. Školské dokumenty (Rámcové vzdělávací programy, Školní vzdělávací programy). Hlavní aktéři výuky francouzštiny v ČR.
3. Nástin vývoje metodických směrů. Metoda gramaticko-překladová, přímá, audio-orální metody, metody SGAV; komunikativní princip, akční přístup. Alternativní metody. Pojmy FLE, FLS, FOS.
4. Kompetenční model vzdělávání, klíčové a jazykové kompetence ve výuce cizích jazyků a práce s nimi. Průřezová témata. Žákovské proměnné a problematika individualizace ve výuce CJ. Otázka úrovní.
5. Osobnost učitele cizího jazyka – jeho kompetence, role, možnosti spolupráce uvnitř vzdělávacích institucí i mimo ně, problematika chyby učitele, další možnosti rozvoje a vzdělávání.
6. Interkulturní a sociokulturní kompetence ve výuce cizích jazyků.
7. Receptivní řečové činnosti (poslech, čtení) a aktivity, které je rozvíjejí. Náročnost dle SERR. Didaktické využití autentického dokumentu (literárních, odborných a publicistických textů a audiovizuálních dokumentů).
8. Produktivní řečové činnosti (ústní, písemný projev) a aktivity, které je rozvíjejí. Náročnost dle SERR. Druhy ústního a písemného projevu. Interakce a interaktivní činnosti.
9. Gramatická a lexikální jazyková kompetence. Základní principy jejich nácviu.
10. Fonologická jazyková kompetence. Problematika zvukové a grafické podoby jazyka. Korektivní fonetika. Teoretické a praktické aspekty nácviu.
11. Kontrola a hodnocení jazykových aktivit a kompetencí: Hodnocení holistické a analytické, sumativní a formativní, kritériální a normativní. Sebehodnocení.

Provádění hodnotících činností, testování, certifikované zkoušky (Delf), známkování. Problematika chyby.

12. Výukové metody a organizace vyučování. Formulace cílů, výběr vhodných metod. Práce s prostorem. Motivace a aktivizace žáků. Komunikace s žáky. Otázka postavení mateřského jazyka.

13. Plánování výuky a práce s časem (časový management) – dlouhodobé a krátkodobé plánování, příprava hodin. Vyučovací jednotka, struktura a rytmus hodiny.

14. Materiální didaktické prostředky – jazykové učebnice, slovníky a práce s nimi, klasifikace a kritéria výběru. Využití počítačových, internetových a mobilních aplikací ve výuce FLE.

15. Cizí jazyk mimo rámec vyučovaného předmětu – CLIL, školní projekty, mezinárodní soutěže (divadelní/filmové/Erasmus apod.), neformální vzdělávání – vytváření frankofonního prostředí, výměnné pobyty a kulturní výjezdy, mezipředmětová spolupráce atd.

Doporučená literatura k didaktice jazyka:

- ABDALLAH-PRETCEILLE, M., PORCHER, L. *Éducation et communication interculturelle*. Paris, PUF, 1996.
- ARNAUD, M. H., JEANNARD, R. *Fabriquer des exercices de français*. Paris, Hachette, 1993
- BARTHÉLÉMY, F. *Professeur de FLE, Historique, enjeux et perspective*. Paris, Hachette, 2007
- BEACCO, J.-C. *L'approche par compétences dans l'enseignement des langues*. Paris, Didier, 2007.
- BEACCO, J.-C. *Les dimensions culturelles des enseignements de langue*. Paris, Hachette, 2000.
- BERTOCCHINI, Paola & COSTANZO, Edvige. *Manuel de formation pratique pour le professeur de FLE*. Paris, CLE, 2008.
- CARÉ, J.M., DEBYSER, F. *Jeu, langage et créativité*. Paris, Hachette, 1991.
- COURTILLON, J. *L'apprentissage de la grammaire par le texte*. Le FdM, No 331. Organiser les activités pour apprendre
- CUQ, Jean-Pierre. *Dictionnaire de didactique du français*, Paris, CLE, 2003.

- CUQ, J.-P., GRUCA, I. *Cours de didactique du français langue étrangère et seconde*. PUG, 2002.
- DERVIN, Fred. *Compétences interculturelles*. Paris, Éditions des Archives contemporain, 2017.
- GALISSON, Robert, COSTE, Daniel. *Dictionnaire de didactique des langues*. Paris, Hachette, 1976.
- GERMAIN, C. *Évolution de l'enseignement des langues : 5 000 ans d'histoire*. Paris, CLE International, 1993.
- GORDON, Thomas. *Škola bez poražených*. Praha, MALVERN, 2015.
- HENDRICH, J. *Didaktika cizích jazyků*. Praha, SPN, 1988.
- HRDLIČKA, M. *O způsobech výkladu mluvnické látky*. In: *Český jazyk a literatura*. 54,3, 2004, s. 119-123.
- CHODĚRA, Radomír, RIES, Lumír. *Výuka cizích jazyků na prahu nového století*. Ostrava, Ostravská univerzita, 1999.
- CHODĚRA, Radomír. *Didaktika cizích jazyků*. Praha, Academia, 2006.
- JANÍKOVÁ, Věra. *Didaktika cizích jazyků a profesionalizace učitele*. Brno, MUNI, 2009.
- JANÍKOVÁ, Věra. *Výuka cizích jazyků*. Praha, Grada, 2011.
- MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno, Paido, 2003.
- MOIRAND, S. *Enseigner a communiquer en langue étrangère*. Paris, Hachette, 1990.
- PUREN, Ch. *Histoire des méthodologies de l'enseignement des langues*. Paris, CLE international, 1988.
- PUREN, Ch. *La didactique des langues étrangères – la croisée des méthodes. Essai sur l'éclectisme*. CREDIF, Didier 1994.
- TAGLIANTE, Ch. *L'Évaluation et le Cadre européen commun de référence*. Paris, CLE international, 2005.
- TAGLIANTE, Ch., *La Classe de langue*. Paris, CLE international, 2006
- TAGLIANTE, Ch., *L'évaluation*, Paris, CLE international, 1991.
- VESLIN, Odile et Jean, *Corriger des copies*. Paris, Hachette, 1992.

- VIGNER, Gérard. *Enseigner le français comme langue seconde*. Paris, CLE international, 2001.
- WINDMÜLLER, F. *Français langue étrangère (FLE), L'approche culturelle et interculturelle*. Paris, Belin, 2011.
- *L'approche actionnelle dans l'enseignement des langues, Douze articles pour comprendre et faire le point*. Coordonné par M.-L. Olivieri et P. Liria. Paris, Maison de langues, 2009

Doporučená literatura k didaktice literatury:

- AHR, S. *Enseigner la littérature aujourd'hui : « disputes » françaises*. Paris: Honoré Champion, 2015.
- GRUCA, I. *Les Textes littéraires dans l'enseignement du FLE – Etude de didactique comparée*. Thèse de doctorat, Université Stendhal-Grenoble III, 1993.
- PEYTARD, J. « Des usages de la littérature en classe de langue. » *Le Français dans le monde. Recherches et applications*, 1988, p. 8–17.
- SÉOUD, A. *Pour une didactique de la littérature*. Paris : Hatier/Didier, 1997.

Časopisy:

- Cizí jazyky
- Moderní vyučování
- Pedagogika
- Lingua Viva
- Le Français dans le monde

Další:

- Společný evropský referenční rámec
- Evropské jazykové portfolio.
- Základní legislativa

ad(b) Současný francouzský jazyk z hlediska školy

Student.ka má u zkoušky prokázat schopnost popsat současný francouzský jazyk za pomoci moderní lingvistické terminologie a znalost základních teoretických postupů při popisu jednotlivých jazykových rovin (morfologie, syntax, lexikologie), a to v aplikaci na výuku FLE, zejm. s ohledem na srovnání s mateřským jazykem (L1). Student.ka zároveň prokazuje odborné znalosti a komunikativní dovednosti ve francouzštině na úrovni C2 (podle SERRJ).

Možné způsoby aplikace na výuku:

- *Otázka informací* – jaké informace týkající se konkrétního jazykového problému ve výuce předávat? Kolik informací je vhodné uvádět v závislosti na jazykové úrovni žáků?
- *Otázka úrovně* – na jaké úrovni jazyka se konkrétní jazyková problematika objevuje a v jaké míře? Jak odlišit danou problematiku v závislosti na úrovni?
- *Otázka lingvistické terminologie* – používat ve výuce na SŠ lingvistickou terminologii? Proč ano, proč ne? A v jaké míře?
- *Aplikace konkrétního jevu* – nabídka postupu, procesu učení daného jevu ve výuce, návrhy, jak by bylo možné k danému jevu, problému přistoupit

Při zkoušce se hodnotí:

1. Teoretická znalost lingvistických jevů
2. Schopnost přejít do praxe výuky jazyka a schopnost nahlédnout jev z této perspektivy

Obsah zkoušky – po jedné otázce z okruhů:

1. Morfosyntax současné francouzštiny v aplikaci na výuku francouzštiny, s důrazem na srovnání češtiny a francouzštiny
2. Lexikologie

Pro hledisko aplikace na výuku zkoušející volí jednu problematiku (buď morfosyntax současné francouzštiny, nebo lexikologii).

OKRUHY:

Morfosyntax současné francouzštiny

1. Norme et usage ; français écrit vs. français parlé – différences au niveau de la morphosyntaxe et application en classe de FLE.

2. Modes et modalités de l'énoncé (typologie, différences entre le tchèque et le français) ; en détail – modalité interrogative (moyens de l'expression, registres)
3. Phrase complexe ; juxtaposition, coordination, rôle des connecteurs.
4. Propositions subordonnées – emploi des modes verbaux.
5. Propositions subordonnées – emploi des temps verbaux.
6. Constructions infinitives et participiales et leurs équivalents en tchèque.
7. Négation – définition, moyens de l'expression, différences entre le tchèque et le français
8. Passif (formes et emplois ; français vs. tchèque)
9. Perspective fonctionnelle de la phrase (différences entre le tchèque et le français, procédés de rhématisation/thématisation, ordre de mots, application en classe de FLE)
10. Ponctuation en français et en tchèque

Doporučená literatura k morfologii a syntaxi:

- BLANCHE-BENVENISTE, Claire. *Approches de la langue parlée en français*, Gap, Ophrys, 1997.
- CALAS, Frédéric – Nathalie ROSSI-GENSANE. *Questions de grammaire pour les concours*. Éd. actualisée et augmentée, Paris, Ellipses, 2011.
- CHARAUDEAU, Patrick. *Grammaire du sens et de l'expression*, Paris, Hachette, 1992.
- CHARAUDEAU, Patrick – Dominique MAINGUENEAU. *Dictionnaire d'analyse du discours*, Paris, Seuil, 2002.
- CUSIMANO, Christophe. *Cahier pratique de syntaxe française*. Vyd. 1. Brno, Masarykova univerzita, 2010.
- DANEŠ, František, Miroslav GREPL a Zdeněk HLAVSA. *Mluvnice češtiny 3*. Praha, Academia, 1987.
- GARAGNON, Anne-Marie – CALS, Frédéric. *La phrase complexe, de l'analyse logique à l'analyse structurale*. Paris, Hachette Supérieur, 2004.
- GARDES-TAMINE, J. *La Grammaire, Tome 2 : Syntaxe*, Paris, Armand Colin, 2004.
- HENDRICH, Josef - RADINA, Otomar - TLÁSKAL, Jaromír. *Francouzská mluvnice*. Plzeň, Fraus, 2001. (ou : Praha, SPN, 1991)
- GREPL, Miroslav et al. *Příruční mluvnice češtiny*, Praha, NLN, 1995.
- GREVISSE, Maurice – GOOSSE, André. *Le Bon Usage*, Louvain-la-Neuve, Duculot, 2016.
- KARLÍK, Petr, Marek NEKULA a Jana PLESKALOVÁ. *Nový encyklopedický slovník češtiny*, Praha, Nakladatelství Lidové noviny, 2017. Dostupné z: www.czechency.org.
- LE GOFFIC, Pierre. *Grammaire de la Phrase Française*, Paris, Hachette, 1993.
- LOUCKÁ, Hana. *Introduction à la linguistique textuelle*, Univerzita Karlova – nakladatelství Karolinum, Praha, 2005.
- MAINGUENEAU, D., *Éléments de linguistique pour le texte littéraire*, Bordas, Paris 1990
- MOESCHLER, Jacques – Anne REBOUL. *Dictionnaire encyclopédique de pragmatique*. Paris, Seuil, 1994.

- MOESCHLER, Jacques – Antoine AUCHLIN. *Introduction à la linguistique contemporaine*. Paris, Armand Colin, 2009.
- MONNERET, Philippe - RIOUL, René: *Questions de syntaxe française*, Paris, PUF, 1999.
- RADINA, O. *Francouzština a čeština - systémové srovnání dvou jazyků*, Praha, SPN, 1977.
- RIEGEL, Martin – PELLAT, Jean-Christophe - RIOUL, René, *Grammaire méthodique du français*, Paris, PUF, 2018.
- ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*, Praha, Academia, 1986.
- ŠABRŠULA, Jan – Jitka SVOBODOVÁ. *Problèmes de la stylistique comparée française-tchèque et tchèque-française*, Praha, SPN, 1995.
- de SALINS, Geneviève-Dominique, *Grammaire pour l'enseignement / apprentissage du FLE*. Didier / Hatier, Paris, 1996.
- TESNIÈRE, Lucien. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris: Klincksieck, 1976.
- TLÁSKAL, Jaromír. *La transposition en français contemporain - contribution à l'étude du problème*. AUC - Philologica, Monographia CXXXIV. Praha, Karolinum, 2000.
- TOURATIER, Christian. *Le système verbal français*. Paris, Armand Colin, 1996.
- WEINRICH, Harald. *Grammaire textuelle du français*. Paris: Didier/Hatier, 1989.
- WILMET, Marc. *Grammaire critique du français*. Louvain-la-Neuve: Duculot 1997 (2003).

Lexikologie

1. La formation de mots (en général)
2. La dérivation, la composition, la conversion
3. Les sources de néologismes - la néologie
4. Les emprunts, les calques, la pureté de la langue, les faux amis
5. Les abréviations (acronyme, troncation, sigle, abréviation graphique), mots-valises
6. La lexicographie, les types de dictionnaires
7. Les structures sémantiques I : antonymie, synonymie
8. Les structures sémantiques II : homonymie, polysémie, paronymie,
9. Les structures sémantiques III : hyponymie, hypéronymie, holonymie, méronymie

Doporučená literatura k lexikologii:

- Barlézizian, Aram (2009). *Précis de lexicologie du français moderne*. Erevan : Université Brussov.
- Calvet, Louis-Jean (2011). *Il était une fois 7000 langues*. Paris : Fayard.
- Chaurand, Jacques (1977). *Introduction à l'histoire du vocabulaire français*. Paris : Bordas.
- Corbin, Danielle (1987). *Morphologie dérivationnelle et structuration du lexique*. Tübingen : Niemeyer.
- Dubois, Jean et al. (1999). *Dictionnaire de linguistique et des sciences du langage*. Paris : Larousse.
- Lehmann, Alise ; Martin-Berthet, Françoise (2014). *Lexicologie. Sémantique, morphologie, lexicographie*. Paris : Armand Colin.

Matoré, Georges (1968). *Histoire des dictionnaires français*. Paris : Larousse.

Mitterand, Henri (1996). *Les mots français*. Paris : Presses Universitaires de France.

Niklas-Salminen, Aïno (2010). *La lexicologie*. Paris : Armand Colin.

Mounin, Georges (1995). *Dictionnaire de la linguistique*. Paris : PUF.

Picoche, Jacqueline (1976). *Précis de lexicologie française*. Paris : Nathan.

Polguère, Alain (2001). *Notions de base en lexicologie*. Montréal : Observatoire de Linguistique Sens-Texte (OLST).

Polická, Alena (2014). *Initiation à la lexicologie française*. Brno : Masarykova univerzita.

Tournier, Nicole ; Tournier, Jean (2009). *Dictionnaire de lexicologie française*. Paris : Ellipses.

Walter, Henriette (1988). *Le français dans tous les sens*. Paris.